

3) вміння виокремити спільне у прояві прагнення до спілкування з природою;

4) формування навичок дбайливого ставлення до середовища проживання.

Таким чином, формування екоцентричної свідомості майбутніх фахівців має бути спрямовано на оволодіння ними системою екологічних знань, які згодом стануть основою екологічної свідомості і світогляду особистості. Саме світогляд визначає ставлення до природи, є наслідком реалізації змісту екологічної свідомості і проявляється у професійній діяльності. Отже, екоцентрична свідомість розглядається як професійно особистісна характеристика, що базується на знаннях і вміннях в області природничих наук та ставленні до навколишнього середовища.

Література. 1. *Душечкіна Н. Ю.* Формування екологічного світогляду студентів у закладах вищої освіти : Монографія. / Н. Ю. Душечкіна. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. – С. 213. 2. *Батукаев Н. С., Иразова М. А.* Формирование экологической культуры и компетентности студентов / Н. С. Батукаев, М. А. Иразова // Педагогика высшей школы, 2015. – №3. 3. *Екологічна психологія: навч. посібник.* / В. О. Скребец. – К. : МАУП, 1998. – С. 144. 4. *Дерябо С.Д.* Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-н / Д., 1996. – С. 480.

УДК 37.018:005.336.2(043)

Жога Р. А.

м. Харків, Україна

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

На сучасному етапі розвитку освіти набуває актуальності питання створення освітнього середовища (ОС) для формування компетентних

фахівців. Мета тез полягає у визначенні впливу ОС на формування професійної компетентності спеціалістів.

Значний внесок у вивчення ОС у контексті персоналізації освіти пов'язується з працями С. Дерябо, В. Лебедевої, В. Орлова, В. Панова, В. Рубцова, В. Ясвіна. Існує декілька теоретичних моделей, запропонованих науковцями. Але позиції дослідників щодо поняття «освітнє середовище» неоднозначні. Основна причина полягає у використанні різних інструментів для досліджень його проблем. Розглянемо характерні особливості наведених моделей.

«Еколого-особистісну» модель розроблено В. Ясвіним. На його думку, освітнє середовище – це система впливів та умов формування особистості згідно заданого зразку, можливості для її розвитку, які надає соціальне та просторово-предметне оточення. Для успішного функціонування розвиваючого ефекту має забезпечуватись комплекс можливостей для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу. Цей комплекс включає в себе три структурних компоненти: просторово-предметний, соціальний компонент, психодидактичний компонент.

Запропонована В. Рубцовим «комунікативно-орієнтована модель» ОС – це форма співробітництва (комунікативної взаємодії), яка створює особливі види взаємовідносин між тими, хто навчається, та педагогами. В основу такого підходу покладено розуміння того, що необхідною умовою розвитку особистості є її участь у спільній діяльності з іншими учасниками освітнього процесу. Науковець визначає ОС як «...полікультурну систему прямих та опосередкованих навчально-виховних дій, які реалізують педагогічні установки вчителів відповідно до задач, методів, засобів та форм освітнього процесу даного закладу освіти». Запропонована ним модель містить у собі такі компоненти: внутрішня спрямованість школи, психологічний клімат, соціально-психологічна структура колективу, психологічна організація передачі знань, психологічна характеристика здобувачів

освіти та ін.

В. Слободчиков дає таке визначення поняттю «середовище»:

- 1) середовище – як сукупність умов, обставин, які оточують індивіда;
- 2) середовище – як «середина – серцевина – квінтесенція – засіб».

Запропонована ним «антрополого-психологічна» модель ОС, як і у В. Рубцова, передбачає спільну діяльність суб'єктів освітнього процесу. Згідно з його переконаннями, ОС – це не сукупність впливів та умов, а динамічне утворення, яке є продуктом взаємодії освітнього простору, управління освітою, закладу освіти та здобувача освіти. Розвиваючи дослідження ОС, науковець в якості основних параметрів вказує насиченість та структурованість. Залежно від типу зв'язків і відносин, які структурують освітнє середовище, автор виділяє три різних принципи його організації: одноманітність, різноманітність і варіативність.

«Психодидактична» модель диференціації та індивідуалізації освітнього середовища запропонована авторським колективом у складі В. Лебедевої, В. Орлова, В. Панова та ін. Виходячи з концепції «особистісно-орієнтованого навчання», автори підкреслюють роль диференціації та індивідуалізації навчання. Однак, розуміння цієї ролі відрізняється від традиційного. Мета традиційного навчання – формування особистості; модель освіти, запропонована науковцями, залишає пріоритет за формуванням індивідуальності. Створення такого середовища відбувається відповідно до пізнавальних інтересів здобувача освіти, з урахуванням можливостей педагогічного колективу, традицій та особливостей соціокультурного середовища.

В основу «екопсихологічної» моделі ОС, запропонованої В. Пановим, покладено уявлення про те, що психічний розвиток особистості під час навчання варто розглядати в контексті системи «людина – оточуюче середовище». Згідно з таким підходом, під ОС мається на увазі система педагогічних та психологічних умов, які

створюють можливість розкриття здібностей, які ще не проявились, так і для розвитку здібностей, які вже проявились, та особистість учня, відповідно до природних задатків та вимог вікової соціалізації.

В якості основних структурних компонентів ОС В. Панов виділяє: діяльнісний, комунікативний та просторово-предметний. Діяльнісний компонент, з точки зору автора, це простір (сукупність) різних видів діяльності, необхідних для навчання та розвитку учнів. Комунікативний компонент – це простір міжособистісної взаємодії особистості з даним освітнім середовищем та іншими його об'єктами. Просторово-предметний компонент – це засоби, які забезпечують можливість відповідних просторових дій та поведінки суб'єктів освітнього середовища. Ключові поняття: територіальність, персоналізація, місце, ситуація та ін.

Таким чином, сформувалась тенденція щодо використання ОС в якості інструменту для формування компетентних фахівців в еколого-особистісному, комунікативно-орієнтованому, антрополого-психологічному, психодидактичному та екопсихологічному аспектах. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення структури освітнього середовища.

*Кутєнова С. С.
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОГО ШКІЛЬНОГО КЛІМАТУ

Безумовно, одним із найважливіших аспектів для формування здорової та стабільної особистості є шкільний клімат. Вивчення даного питання надає можливість обрати ефективніші методи для створення та налагодження навчальної атмосфери, бо вона є невід'ємним чинником у розвитку та становленні індивіда.